

A katasztrófavédelem nemzetközi vonatkozásai és ezek nyelvi feltételei

A katasztrófavédelem nagyon összetett és integrált tevékenység, amelynek számos nemzetközi vonatkozását fedezhetjük fel. A tevékenységek minden egyes időszakában, tehát a megelőzés, az elhárítás és a helyreállítás során is indokolt az együttműködés más országokkal, illetve nemzetközi szervezetekkel. Ennek a fontosságát felismerve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság kiterjedt szakmai kapcsolatrendszert épített ki, és aktívan részt vesz a nemzetközi színtéren. Ennek egyik gyakorlati feltétele egy közös nyelv, legtöbb esetben az angol nyelv ismerete, beleértve az általános nyelvet, valamint a szaknyelvet egyaránt. A cikk a katasztrófavédelem határokat átfelölő tevékenységeit és az együttműködés főbb nemzetközi fórumait tekinti át, majd megvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományával szembeni követelményeket, és javaslatokat tesz az állomány nyelvtudásának fejlesztésére.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, nyelvoktatás, nemzetköziség

Bevezetés

A személyes biztonság joga a minden állampolgárt megillető jogok egyike, mind Magyarország Alaptörvényében, mind az Európai Unió Alapjogi Chartájában. Fel kell tenni a kérdést, hogy mit is értünk biztonság alatt, és egyáltalán hogyan garantálható ez az állampolgárok számára.

Míg korábban a biztonságot szűkebben értelmezték, és csak katonai kérdésként tekintettek rá, mára tágabb értelmezést nyert, így beszélhetünk gazdasági, társadalmi, politikai és környezeti biztonságról. [1] Élet- és vagyónbiztonságunkat így nemcsak fegyveres viszályok vagy terrortámadások fenyegetik – ezek hazánkban a kevésbé reális veszélyek közé tartoznak napjainkban –, hanem jellemzően más kihívásokkal is szemben állunk. Milyen kockázatok vannak jelen a mindennapjainkban? A katasztrófák, legyenek azok természeti vagy civilizációs csapások, esetleg az ökológiai fenyegetések sajnos valós veszélyt jelentenek. Ezek egy része előre jelezhető, így kellő felkészültséggel és szervezethezességel a káros hatásai csökkenthetők vagy teljes mértékben elkerülhetők, azonban vannak csapások, amelyek

váratlanul érkeznek. Korábbi – akár saját, akár mások által megszerzett– tapasztalatokra építve, megfelelő felkészítéssel és tájékoztatással ezekkel az előre nem látható eseményekkel szemben is felvehetjük a harcot. Szerencsére a küzdelmet az országok többnyire nem egymaguk vívják, mivel a globalizáció világában számos szakterületen, így a katasztrófák elleni védekezésben is együttműködések kötődnek országok, szervezetek között.

Magyarország hivatásos katasztrófavédelmi szerve is tagja a nemzetközi vérkeringésnek. Jelen cikk bemutatja az egyes tevékenységek nemzetközi vonatkozásait, és áttekintést ad a főbb kapcsolatokról. Mivel a hatékony kapcsolattartáshoz hozzájárul az idegennyelvtudás, így a cikk felméri ennek helyzetét a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományában, és iránymutatást ad a továbbfejlesztés lehetőségéhez.

A katasztrófavédelmi tevékenységek nemzetközi vonatkozásai

Magyarországon a katasztrófavédelem 2000. január 1-jei megalakulását az 1999. évi LXXIV. törvény rögzíti, amely a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről intézkedik. [2] Azonban a minden szinten egységes katasztrófavédelem létrejötte több mint egy évtizeddel később, 2012. január 1-jén történt meg, a 2011. évi – a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló – CXXVIII. törvény alapján. [3]

A fentiek ellenére nem szabad azt a téves következtetést levonnunk, hogy a katasztrófavédelem mindössze másfél évtizedes múlttal rendelkezik. Mivel a katasztrófavédelem szervezetére egyfajta gyűjtőfogalomként is tekinthetünk, a történetének tanulmányozásához érdemes a három alappillérenek, azaz a tűzvédelemnek, a polgári védelemnek és az iparbiztonságnak a hátterét is megvizsgálni. Ezek alapján máris nyilvánvalóvá válik, hogy jelenleg a katasztrófavédelem hatáskörébe tartozó tevékenységek jelentős része hosszú idők óta körülvesz minket, sőt, számos közülük nemzetközi együttműködést és összefogást is igényel.

A tűz, amelynek megszelídítésével az ősember gyökeres változásokat ért el, a mai napig veszélyt jelenthet az életre, a tulajdonra és a környezetre egyaránt. A problémákat nemcsak „tűzoltás jelleggel” közelítik meg, hanem megelőző lépések is történnek, hiszen ma már bármelyik épületnek, létesítménynek szigorú tűzvédelmi előírásoknak kell megfelelnie a kockázatok csökkentése érdekében. A tűzvédelmi előírásokat hazai jogszabályok és harmonizált európai szabványok tartalmazzák, amelyek jelentős része angol nyelven áll rendelkezésre. Ezek magyar nyelvre történő fordítását – megrendelés alapján – akkreditált fordítóintézetek végzik. A tűzvédelem nemzetközi vonatkozásában érdemes még megemlíteni a határon átnyúló tüzeseteket, például a vegetációs tüzeset is, amelyekkel a szomszédos államok helyi, regionális egységei egyesített erővel birkóznak meg.

A következő alappillért, a magyar polgári védelmet – vagy eredeti nevén a Légoltalmat – a légi támadások elleni védelem kiépítésére való igény keltette életre közel nyolc évtizede. Az 1964-es névváltoztatás a veszélyforrások módosulásának is köszönhető, hiszen a nukleáris fegyverek elleni védelem is a feladatok közé került, majd a háborús konfliktusok ritkulásával, a veszélyeztetettség csökkenésével a szervezet az erőforrásait más területen igyekezett kamatoztatni: a lakosságot egyre inkább fenyegető természeti és civilizációs katasztrófák elleni védelem szervezésére helyeződött a hangsúly. [4] Ezeknek a feladatoknak az ellátását jelentős mértékben támogathatja a nemzetek közötti információáramlás, például egy árhullám érkezését megelőzően. A tájékoztatás mellett a segítségnyújtásnak is kiemelkedő szerepe van, ha nagyobb mértékű károkkal nézünk szembe. Magyarország hivatásos nehéz kutató-mentő mentőszervezete, a HUNOR és az önkéntes közepes kutató-mentő szervezete, a HUSZÁR külföldi katasztrófák esetén is bevethető. Mindkét mentőcsapat megfelel az ENSZ Nemzetközi Kutató-mentő Tanácsadó Csoport irányelveinek; az előbbi kitűnően szerepelt első éles bevetése, a 2014. májusi szerbiai árvizek során.

A harmadik pillérről, az iparbiztonságról természetesen az ipari forradalmakat követően, az ipar fejlődésének köszönhetően beszélhetünk. Szervezett formában hazánkban az utóbbi másfél évtizedre nyúlik vissza ennek a szabályozása, tehát egy egészen új szakterület. Hazai jog- és intézményrendszere több szállal kötődik a nemzetközi és európai uniós szabályozáshoz, bármely résztevékenységét is vizsgáljuk (veszélyes létesítmények, veszélyesáru-szállítás, létfontosságú rendszerelemek és nukleárisbaleset-elhárítás). [5]

A veszélyes üzemekre vonatkozó hazai jogszabály a vonatkozó európai uniós irányelv átültetése, amely SEVESO II. Irányelv néven ismert. További finomítások még folyamatban vannak: 2012. július 4-én fogadták el a módosított változatot, amely már a SEVESO III. nevet kapta. [6] Ez az egységesítés nem csupán a hatóságok számára előnyös, hanem az üzemeltetők számára is, amelyek lehetnek veszélyes anyagokat felhasználó multinacionális vállalatok is. Ez utóbbiaknak átlátható követelményeknek kell megfelelniük, bármelyik országban lévő üzemükről is beszélünk. Az iparbiztonság másik fő területét, a veszélyesáru-szállítást is nemzetközi egyezmények szabályozzák, hiszen a szállítás az esetek nagy részében több országon keresztül történik. A szállítás módjának megfelelően megkülönböztetünk ADR- (közúti), RID- (vasúti), ADN- (belvízi), IMDG- (tengerhajózási) és ICAO-, TI/IATA DGR- (légi) szabályzatokat.

Bár a fenti három fő szektor állandó, a katasztrófavédelem szervezetének életében 2012. január 1-je óta is történtek változások. Újabb és újabb feladatokkal bővülnek a teendők, többek között a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ideiglenes ellátásával, a kémenyseprő-ipari közszolgáltatás hatósági felügyeletével és a vízügyi és vízvédelmi hatáskörökkel. Valószínűleg ez a tendencia a jövőben is folytatódik.

Bármelyik alappillért is vizsgáljuk, érdemes megjegyezni, hogy az aktuális feladatok

ellátásához kapott/nyújtott nemzetközi segítség mellett az adott területen megszerzett tapasztalatok vagy akár kutatási eredmények nemzetközi cseréje is elengedhetetlen. Erre a folyamatra egyfajta kölcsönös tanításként lehet tekinteni.

Nemzetközi kapcsolatok

A katasztrófavédelmi törvény szerint az állam felelősséget vállal a katasztrófák elleni védekezés irányításáért. A katasztrófák azonban nem ismernek határokat, a hatásaik nem állnak meg az országhatároknál. Magában a katasztrófa fogalmában is megjelenik a nemzetközi segítség igényének lehetősége. [3] A segítség a szükséges információk, eszközök vagy mentőcsapatok biztosításában ölthet testet. Beszélhetünk segítségkérésről, illetve segítségnyújtásról, melyek az EU, ENSZ, NATO vagy valamely egyezmény keretén belül történhetnek. A baj bekövetkezése után az országok egymás segítségére sietnek. Azért, hogy a segítségkérés és -nyújtás ne *ad hoc* alapon működjön, hanem kiszámíthatóbb legyen, különböző megállapodások születtek. Ezen egyezmények előnyei nemcsak a katasztrófák bekövetkeztekor kamatoztathatók, hiszen ennek alapján már a megelőzés során is együttműködnek az országok.

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) a Nemzetközi Főosztály közvetítésével széles körű nemzetközi kapcsolathálózatot épített ki, melyek nagy része – egyrészt EU-, ENSZ- és NATO-tagságunknak köszönhetően, másrészt a földrajzi helyzetből adódóan – a hét szomszédos országgal kötött. Nagyobb távolságokra fekvő országokkal szintén születtek kétoldalú megállapodások, így rendszeres tapasztalatcserére kerülhet sor. A többoldalú megállapodások is hosszú múltra tekintenek vissza, köztük a katasztrófavédelmet is taglaló Visegrádi Együttműködés, a Dél-kelet Európai Katasztrófa-megelőzési és Felkészülési Kezdeményezés (DPPI SEE¹), a Salzburg Fórum és a több mint egy évszázados Nemzetközi Tűzoltó Szövetség (CTIF). [7]

A kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerből számos előny származhat. A hazánkban bekövetkezett esetleges nagyobb csapás esetén nemcsak saját erőinkre és eszközeinkre támaszkodhatunk, valamint a külföldi katasztrófák felszámolásához is hozzájárulhatunk. A beavatkozások hatékonyságát közös nemzetközi gyakorlatok szervezésével lehet növelni. Továbbá lehetőség van nemzetközi szakmai konferenciákon való részvételre, ahol megismerhetők más országok jól bevált gyakorlatai, illetve bemutatathatók a saját módszerek alkalmazásának kedvező eredményei. [8] Fontos azonban szem előtt tartani azt, hogy az ezekhez a szervezetekhez való tartozás köteleességekkel is jár. Ahhoz, hogy az együttműködések minél sikeresebbek legyenek, közös alapokra kell helyezni a katasztrófavédelmet. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy minden egyes országban teljesen azonos felépíté-

¹ Disaster Preparedness and Prevention Initiative for South-Eastern Europe.

sű és működésű szervezetekre van szükség, hanem azt, hogy a közös cél elérése érdekében egységes irányelveket kell követnünk, egy bizonyos szinten harmonizálni kell a tevékenységeket és szabványosítani a módszereket.

Annak érdekében, hogy a katasztrófavédelmet egy kiterjedtebb rendszerben vizsgálhassuk és átfogó képet kapjunk, szükséges kitekinteni a nemzetközi szintérre, amit tulajdonképpen a helyi, megyei és országos szint mellett egy következő szintnek számít. Vizsgáljuk meg a nemzetközi együttműködést meghatározó főbb szervezetek: az ENSZ, a NATO és az EU vonatkozó szervezeteit, intézkedéseit, stratégiáit!

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)

A II. világháború utolsó heteiben megalakult ENSZ fő törekvései a nemzetközi békére és biztonságra irányulnak. Mivel a biztonság fogalmát tágabb területen értelmezzük, melyre nem kizárólag a fegyveres konfliktusok jelentenek veszélyt, az ENSZ ennek megfelelően más kockázati tényezőkre is kellő figyelmet fordít, köztük a katasztrófák elleni védekezés-re is. Az ezen a szakterületen tevékenykedő Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (OCHA²) a katasztrófavédelem elsődleges szervezője nemzetközi szinten. 1998-ban született meg az elődjének, a Humanitárius Ügyek Osztályának átszervezésével, kibővítésével. Valójában ez a szerv nem rendelkezik önálló erőforrásokkal, hanem az egyes országok bevethető csapatainak és eszközeinek munkáját hangolja össze, vagyis koordinálja, mint a neve is mutatja. A New Yorkban és Genfben működő központok mellett területi irodákat is működtet Európán kívül. [9]

Az OCHA szervezetén belül működő Nemzetközi Kutató-mentő Tanácsadó Csoport (INSARAG³) tevékenysége a reagálás egy speciális szakterületére, a városi kutatásra és mentésre korlátozódik. A tagországok saját kutató-mentő csapatokat állíthatnak ki, amelyeket a sikeres minősítő vizsgát követően mozgósítanak szükség esetén. [10]

A nemzetközi segítség azonban amellet, hogy értékes és hasznos támogatás, további feladatokat is ró a fogadó ország védekezésére, hiszen a plusz személyek, eszközök munkáját is irányítani kell, összhangba kell hozni a már meglévő csapatokéval. Ebben a koordináló folyamatban vesz részt az ENSZ Katasztrófa-becslési és Koordinációs (UNDAC⁴) csoportja [11].

Az ENSZ Katasztrófa-elhárítási Nemzetközi Stratégiáját (ISDR⁵) 1999 decemberében fogadták el, és a Titkárság részeként működő, összetett felépítésű hivatal (UNISDR) felelős a végrehajtásáért a területi hivatalokkal együtt. [12] Előzményként érdemes megemlí-

² Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

³ International Search and Rescue Advisory Group.

⁴ United Nations Disaster Assessment and Coordination Team.

⁵ International Strategy for Disaster Reduction.

teni, hogy az 1990-es éveket a természeti csapások csökkentésének évtizedének (IDNDR) kiáltotta ki az ENSZ, és ennek a programnak a folytatásaként tekinthetünk a stratégiára, amely a hangsúlyt a megelőzésre, a kockázatok csökkentésére helyezi. [13] A szervezet működésének az utóbbi közel tíz évben a Hyogo Cselekvési Keret adta a gerincét, ám a 2015-ös év fontos állomást jelöl, mivel a 2005-ben megkezdett keret a végéhez közeledik. Az elkövetkezendő időszakban fog megtörténni a keret teljes működésének értékelése, illetve ennek alapján a 2015 utáni időszak céljainak meghatározása. 2015 márciusában, Japánban e célból került sor a katasztrófakockázat-csökkentéssel foglalkozó harmadik világkonferenciára. [12]

Az ENSZ két fő katasztrófavédelmi szervezete, az OCHA és az UNISDR közötti fő különbség, hogy míg az előbbi tevékenysége a reagálásra, vagyis a katasztrófák során, illetve az azokat követő beavatkozások hatékonyságának növelésére irányul, addig az utóbbi esetében a katasztrófák megelőzése kerül előtérbe. [13]

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)

A NATO megalakulásakor még szintén élénken éltek az emberekben a II. világháború szörnyűségei, így az ENSZ-hez hasonlóan a biztonságot tűzte ki egyik elsődleges célként; ekkor az eszközök terén a fegyveres jelleg dominált. Ma ez az állítás már nem helytálló, a katonai erőket a biztonság más szintjein is bevetik. A Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés (CEP⁶) 1995-től képezi a NATO programjának részét. Mivel az ENSZ OCHA hivatalához hasonlóan a koordinációs feladatok ellátását, az információcsere elősegítését és a támogatások szervezését biztosítja, ezért felmerülhet a kérdés, hogy milyen okból tevékenykedik ugyanezen a területen a NATO is. A CEP tisztázza ezt a kérdést, elismeri, hogy az OCHA az elsődleges szereplő ezen a területen. [13] Az egyes országok válláról sem vesz le minden felelősséget és kötelezettséget, hiszen a polgári veszélyhelyzeti tervezés továbbra is nemzeti feladat, azonban ehhez nemzetközi szinten harmonizáció és koordináció szükséges. [14]

A NATO szervezetéhez kötődő, földrajzilag kiterjedtebb területen működő katasztrófavédelmi egység az Euro-Atlanti Katasztrófa-reagálási Koordinációs Központ (EADRCC⁷). Ez a műveletek koordinálása mellett a felkészültségre is hangsúlyt helyez, mivel számos országban végeztek már gyakorlatokat. A hozzá szorosan kapcsolódó, többnemzetiségű Reagálási Egység (EADRU⁸) szükség esetén áll fel, és szakembereket, felszerelést vagy egyéb szükséges dolgokat juttat el szervezeten a katasztrófa helyszínére. [15]

⁶ Civil Emergency Planning.

⁷ Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre.

⁸ Euro-Atlantic Disaster Response Unit.

A NATO határain kívülre tekintve: a partnerségi programok, leginkább a Partnerség a Békéért program (PfP⁹) az, ami a nem tagállamok számára is lehetőséget nyújt különböző szintű együttműködések kialakítására a NATO-val, szintén szerepet vállalva a katasztrófa-elhárítás folyamatában.

Az Európai Unió (EU)

Annak ellenére, hogy az Európai Unió (EU) főként egy gazdasági és politikai jellegű szövetség, a katasztrófavédelem sem kerül a feladatok, tevékenységek margójára. A múltba még távolabbra visszatekintve látható, hogy már az EU egyik elődszervezetének, az Európai Gazdasági Közösségnek az alapító okiratában, a Római Szerződésben is megjelenik a „természeti csapás vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítására nyújtott támogatás” lehetősége. [16] Bár ekkor még nem humanitárius kötelességként utalnak rá, hanem azon lehetőségek közé sorolják, amelyek engedélyezettek, és nem korlátozzák a szabad versenyt.

A kezdetek óta mára jóval hangsúlyosabb szerepet kapott a katasztrófavédelem: 2010 óta külön főigazgatóság, a Humanitárius Segítségnyújtás és Polgári Védelem Főigazgatósága (ECHO¹⁰) foglalkozik specifikusan a katasztrófavédelem területével. Az ECHO idei stratégiája¹¹ szerint a katasztrófák által érintett lakosság, vagyis a segítségre szorulóak száma világszerte előreláthatólag mintegy 40%-kal fog növekedni a jövő évben, főképp a klímaváltozásnak és a népesség növekedésének köszönhetően. Ebben az évben a reagáló képesség erősítése, a kockázatok csökkentése és a minél hatékonyabb segítségnyújtás kerül előtérbe mint kiemelt cél. [17]

A megelőzésnek, a kockázatok csökkentésének egyik lehetősége a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzése. Ezen területen az EU egységes irányelveket, a SEVESO-irányelveket dolgozta ki, amelyek tartalmazzák a vegyi anyagok osztályozását, a veszélyes üzemekkel szemben támasztott követelményeket, a szükséges jelentéseket és az ellenőrzésükkel kapcsolatos hatósági feladatokat. A módosításoknak köszönhetően 2015. június 1-jén a SEVESO III. Irányelv lépett életbe, ami további gyökeres változtatásokkal már nem jár, mivel a korábbi irányelvek hatása is sikeresnek mondható, azaz csökkent a balesetek száma. [6]

Fontos megjegyezni, hogy ezek a nemzetközi szervezetek nem önkényesen, saját döntésük alapján sietnek a katasztrófa sújtotta területre, hanem az előírt protokoll alapján cselekszenek. Az esetek többségében a szerencsétlenül járt ország kormánya igényelheti a segítséget. A katasztrófavédelemben is érvényesül a szubszidiaritás elve, vagyis felsőbb

⁹Partnership for Peace.

¹⁰European Commission's Humanitarian aid and Civil Protection Department.

¹¹További információ: http://ec.europa.eu/echo/files/policies/strategy/strategy_2014_en.pdf

beavatkozás csak akkor történik, ha a problémát együttesen sikeresebben tudják kezelni. [8] További közös pont a fenti szervezetekben, hogy a támogatást nem korlátozzák a tagállamokra, hanem a szervezet egy egységként a saját határain kívül is tevékenykedhet.

A fentiek azt igazolják, hogy a katasztrófák elleni védekezés helyi és kiterjedtebb méretű feladatai nemcsak országhatáron belüli zárt tevékenységként jellemezhetők, hanem azok sok esetben nagyon szerteágazó nemzetközi kapcsolatokat is igénylő kihívásként jelentkeznek. A nemzetköziség, a nemzetközi kapcsolatok fenntartása, valamint a konkrét segítségnyújtás hatékony megszervezése és végrehajtása is megköveteli, hogy idegennyelv-tudással megfelelően felkészített szakemberek álljanak készen a szolgálat ellátására.

Idegennyelv-tudással kapcsolatos követelmények a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományában

A fenti nemzetközi vonatkozások tükrében jogos elvárás az állománnyal szemben a használható idegennyelv-tudás. Ez az elvárás a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvényben (Hszt.) közvetve jelenik meg követelményként a vezetői és tiszti beosztások betöltéséhez. [18] A törvény felsőfokú végzettséghez köti az ezen beosztásokba való kinevezést, aminek a feltétele a hatályos felsőoktatási törvény szerint (2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról) a középfokú, komplex, államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga. [19] Természetesen ezen előírásokat visszamenőlegesen nem alkalmazták, hiszen a már vezetői és tiszti beosztásokat betöltőket nem kötelezték utólag nyelvvizsga-bizonyítvány megszerzésére.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományában 2015 januárjában összesen közel 12 000 rendszeresített beosztás volt, ami tovább osztható tiszti, zászlósi, tiszthelyettesi, közalkalmazotti beosztásokra és más munkavállalókra. [20] Az állomány nyelvtudásáról nem áll rendelkezésre kimutatás, így csak az ideális esetet vizsgálhatjuk, mely szerint az összes tiszti beosztott, vagyis 3500 fő rendelkezne nyelvvizsga-bizonyítvánnyal. Azonban ebből a létszámból szükséges lenne kivonnunk a már korábban kinevezett, idegennyelv-tudással nem rendelkezők csoportját, továbbá hozzáadni a nyelvvizsga-bizonyítvánnyal már rendelkező, de nem tiszti beosztásúak számát. Ez utóbbira példa lehet, amikor friss diplomával (nyelvvizsgával) rendelkezők továbbra is tiszthelyettesi beosztást töltenek be. Köztudott probléma az is, hogy a tiszti kinevezést számos esetben csak a diplomához szükséges nyelvvizsga-bizonyítvány hiánya gátolja meg.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományának jövőbeni utánpótlásának nagy részét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetének (NKE KVI) hallgatói biztosíthatják. Mivel a diplomaszerezés feltétele a sikeres, államilag elismert, középfokú (B2 szintű) komplex nyelvvizsga, a 2013/14-es tanévben indult Katasztrófavédelem

szak tanmenetében kellő hangsúlyt kapott a nyelvoktatás is. [21] Ennek alapján a hallgatók a képzés három éve folyamán öt féléven keresztül kötelező nyelvoktatásban vesznek részt. Ez a teljes képzés során 300 nyelvórát biztosít számukra. A nyelvképzés első négy félévében általános nyelvet tanulnak a hallgatók, aminek célja, hogy hozzásegítse őket a diplomához nélkülözhetetlen nyelvvizsga-bizonyítvány megszerzéséhez. Ezt követően, a nyelvoktatás utolsó félévében a hallgatók szaknyelvi kurzuson vesznek részt, mivel a jövő szakembereivel szemben támasztott elvárás, hogy magas szintű nyelvtudással rendelkezzenek, amelyet a saját szakterületükön is magabiztosan képesek használni. Ennek köszönhetően az NKE KVI hallgatói a szakmai felkészültség mellett használható nyelvtudással felvértezve kerülhetnek be a hivatásos katasztrófavédelmi állományba, ami hosszabb távon a fentebb részletezett statisztikai adatok javulását eredményezheti. [22]

Napjainkban újabb és újabb kihívások és elvárások jelennek meg, amelyeknek a képzéseknek meg kell felelniük. Fontos megjegyezni, hogy a képzésnek rendszeres továbbképzés formájában a munka mellett is folytatódnia kell – az élethosszig tartó tanulás jegyében. Egy átfogó, hatékony képzés anyagának a szigorúan vett szakmai törzsanyag mellett további elemeket is ajánlott tartalmaznia, például a számítástechnikai ismereteket, a vezetői ismereteket, továbbá a nyelvismeretet megalapozó, bővítő képzéseket. [23]

A nyelvképzés tekintetében pozitív példaként tekinthetünk a katonai szaknyelv oktatásának eredményes rendszerére. A Békepartnerségi Katonai Nyelvképzési Központokban¹² folyó nyelvkurzusok küldetése, hogy biztosítsa a NATO-tagok, a Békepartnerség résztvevői és a Mediterrán Dialógus országai közötti interoperabilitás egyik elemét, a közös nyelv ismeretét, beleértve a NATO tevékenységéhez kötődő – katonai – szaknyelvet. A NATO által folytatott képzésrendszer két alapeleme a nemzeti katonai oktatás és a nyelvképzés, majd erre épülve a speciális katonai szaknyelvi Törzstiszti Terminológiai Tanfolyam. Ezt követően van lehetőség a különböző NATO-tréningek (például a Települő Összhaderőnemi Kötelék Parancsnokság Tréning) elvégzésére. [24] A nyelvi szintek egy-egy mérést a NATO saját katonai szaknyelvi nyelvvizsgarendszere, a STANAG 6001 teszi lehetővé.

Hasznosíthatóság

Mi indokolja, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet állománya minél nagyobb arányban beszéljen idegen nyelvet? Ennek egyik nyilvánvaló oka, hogy a diploma megszerzéséhez nélkülözhetetlen a középfokú nyelvvizsga-bizonyítvány. 100 fölé tehető azon alkalmazottak száma, akik felsőoktatási képzésüket sikeres záróvizsgával zárták, ám ezen dokumentum hiányában a diplomájukat nem kaphatták kézhez, így tisztí kinevezésük

¹² Hazánkban 1995-ben létrejött egy PfP Katonai Nyelvképzési Központ és egy Katonai Nyelvvizsga Központ, ahol STANAG-vizsgát is lehet tenni.

sem lehetséges. Eltekintve azonban a felsőoktatási törvény által előírt követelményektől, praktikus okokat is felsorolhatunk. Ahogy azt korábban a szerző bemutatta, a hivatásos katasztrófavédelem szerve nemzetközileg aktív szerepet vállal.

Mivel Magyarország erőforrásai, így lehetőségei is korlátozottak, hangsúlyosabb szerepet a nemzetközi szervezetekben, illetve az ezeken keresztül történő szerepvállalásnak köszönhetően kaphat, amihez szükséges a nemzetközi együttműködési kultúra elsajátítása. Tálás Péter biztonsági szakértő szerint ez egy hosszan tartó folyamat, a jelen szakemberei azonban már felismerik ennek jelentőségét. [25] A nyelvtudás hozzájárul a nemzetközi kapcsolatépítéshez, és gördülékenyebbé teszi a kapcsolattartást. [26] Számos esetben előfordul, hogy a szakemberek naprakész információhoz valamely idegen – leginkább angol – nyelven jutnak hozzá a leggyorsabban. Az így megszerzett, külföldi tapasztalatokkal bővített ismeretek támogatják az állomány munkáját, elősegítik a szakmai fejlődésüket, tagjai képesek lesznek összetett környezetben is eredményesen dolgozni, [27] összességében gyorsabb vezetői döntést, hatékonyabb beavatkozást és eredményesebb kárfelszámolást tesznek lehetővé. [28]

Összegzés

A tágabb értelemben vett biztonság fokozása érdekében a katasztrófavédelem összetett és kiterjedt nemzetközi kapcsolathálózatot épített ki, aminek szükségességét a tevékenységek nemzetközi vonatkozásai indokolják. A szerző a hivatásos katasztrófavédelmi szerv meghatározó nemzetközi kapcsolatainak feltérképezésével szemlélteti a szerv törekvéseit a nemzetközi szintéren. A nemzetközi nyitottság jegyében reális elvárásként tekinthetünk az idegennyelv-tudásra, ezen belül a szaknyelv ismeretére mint a szakmai fejlődés egyik elősegítőjére. A hivatásos katasztrófavédelmi állománnyal szemben támasztott idegen nyelvi követelmények vizsgálatának köszönhetően valós képet kaptunk az aktuális helyzetről és a felmerülő igényekről, amelyek tükrében a cikk irányt mutat és javaslatot tesz a továbbfejlesztési lehetőségekre.

Irodalomjegyzék

1. Dudás Attila: Biztonságiasítás, www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1039&title=biztonsagiasitas-securitisation (a letöltés ideje: 2015. május 21.)
2. 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről.
3. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
4. Kozák Attila – Hornyacsek Júlia: A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. *Bolyai Szemle*, 2012. évi 2. szám, 157–184.

5. Kátai-Urbán Lajos: Veszélyes üzemek felügyeletének fejlődése a kezdetektől napjainkig – I. rész, 1998–2005. *Bolyai Szemle*, 2014. évi 3. szám, 177–199.
6. Vass Gyula: Új irányelv a veszélyes üzemek szabályozásában – SEVESO III.. *Bolyai Szemle*, 2014. évi 3. szám, 216–222.
7. A BM OKF honlapja, www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_nemzetkozi_index (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
8. Geric Orsolya: *Katasztrófaturizmus, valamint a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás rendszere és optimalizálása az EU közösségi polgári védelmi mechanizmusban*. Diplomamunka. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2004.
9. A Magyar ENSZ Társaság honlapja, hwww.menszt.hu/tudnivalok_az_egyesult_nemzetek_szervezeterol/az_ensz_szervezeteinek_a_rendszere/a_titkarsag_szervezete_es_a_regionalis_gazdasagi_bizottsagok (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
10. Az INSARAG honlapja, www.insarag.org/en/about/background.html (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
11. A UN OCHA honlapja, www.unocha.org/what-we-do/coordination-tools/undac/overview (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
12. Az UNISDR honlapja, www.unisdr.org/who-we-are (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
13. Muhoray Árpád: *A katasztrófavédelem területi irányítási modelljének vizsgálata*. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002.
14. Barla Ildikó: *A katasztrófavédelem hazai és nemzetközi rendszere*. Védelmi Tanulmányok sorozat, 45. sz., Charta Press, Budapest, 2001.
15. A NATO honlapja, www.nato.int/eadrcc/sop/sop.htm (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
16. Barla Ildikó: *Katasztrófavédelem az Európai Unióban*. Védelmi Tanulmányok sorozat, 51. sz., Charta Press, Budapest, 2003.
17. Az Európai Bizottság honlapja, <http://ec.europa.eu/echo/en/who/about-echo> (a letöltés ideje: 2015. május 15.)
18. 2015. évi XLII. törvénya rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról
19. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról
20. A BM OKF honlapja: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_szervezete_abra (a letöltés ideje: 2015. május 29.)
21. Bleszity János – Grósz Zoltán: Egyetemi képzések a katasztrófavédelem számára. *Bolyai Szemle*, 2003. évi 3. szám, 9–15.
22. Kuk Enikő: A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetében folyó idegen nyelvi képzés jelene és jövőbeni lehetőségei. *Bolyai Szemle*, 2014. évi 3. szám, 161–166.
23. Veresné Hornyacsek Júlia: *A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései*. Doktori (PhD) értekezés., Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005.
24. Ujházy László: Allied Joint Force Command Headquarters Brunsum's Deployed Joint Forces Headquarters Training. *AARMS – Academic and Applied Research in Military Science*, 2008. évi 3. szám, 445–451.
25. 15 év – 15 hang – Vélemények Magyarország 15 éves NATO-tagságának eredményeiről, www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1390&title=15_%C3%89v_-15_Hang_V%C3%A9lem%C3%A9nyek_Magyarorszag%C3%A1g_15_%C3%A9ves_NATO-tags%C3%A1g%C3%A1nak_eredm%C3%A9nyeir%C5%91 (a letöltés ideje: 2015. május 19.)
26. Bleszity János– Grósz Zoltán–Krizsán Zoltán–Restás Ágoston: New Training for Disaster Management at University Level in Hungary: Presentation of the multi-cycle system on the field of public administration, law enforcement and military training concerning the faculty of disaster management. NISPAcee, Budapest, 2014. 05. 22–24. Government vs. Governance in Central and Eastern Europe: From Pre-Weberianism to Neo-Weberianism?
27. Pántya Péter– Horváth Lajos– Restás Ágoston: Complexity of the Firefighters' Work in Crisis Situations: From the effectiveness of fire prevention to the safety of firefighters. Andrea Peterkova (ed.) 19. Medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v specific komprostredí. Zsolna, 2014. 05. 21–22. Zsolnai Egyetem, 2014. 279–284.
28. Restás Ágoston: Principles of Decision-Making of Firefighting Managers, Based on Essay Analysis. Hervé Chaudet (ed.) Proceedings of the 11th International Conference on Naturalistic Decision Making. Marseille, Franciaország, 2013. 05. 21–24. Paris, IEEE, 2013. 247–250.

International dimensions of disaster management and their language requirements

KUK ENIKŐ ESZTER

Disaster management is a rather complex and integrated activity, in which multiple international dimensions can be observed. At each stage of the activities, namely during prevention, response and recovery, cooperation with other states or international organisations is justified. Recognising its importance, MI National Directorate General for Disaster Management has built up an extensive system of international professional relations and actively participates on the international stage. One of its practical conditions is the knowledge of a common language, including general as well as specialised language. This article reviews the cross-border activities of disaster management and the major international platforms of cooperation, then examines the foreign language requirements of the personnel of the professional disaster management organisation and makes recommendations on its improvement.

Keywords: disaster management, language teaching, internationalism